

Potencijali energetske efikasnosti u Crnoj Gori

Crna Gora ima značajan potencijal za uštedu energije, (od najmanje 20 %) bez direktne podrške krajnjim korisnicima, koji treba adekvatno valorizovati i uzeti u obzir prije nego što se donesu odluke o investiranju u velika proizvodna postrojenja, kako se predviđa nacionalnim klimatskim doprinosom i energetsom strategijom.

U Crnoj Gori, gubici na prenosnoj i distributivnoj elektroenergetskoj mreži iznose preko 21%, za razliku od oko 6.5% na nivou EU. Stoga, unapređenje energetske efikasnosti predstavlja važan element u sektoru energetike koji značajno doprinosi sigurnosti snabdijevanja energijom, povećanju standarda, smanjenju uvozne zavisnosti i smanjenju negativnih efekata na životnu sredinu.

Ogromni potencijali za uštedu leže i u sektoru zgradarstva, u domaćinstvima, koja u velikoj mjeri koriste električnu energiju za grijanje, ali i javnom sektoru, u saobraćaju, industriji i turizmu.

Zbog toga je jasno da energetska efikasnost mora biti apsolutni prioritet energetske politike Crne Gore.

Ratifikacijom Pariskog sporazuma u oktobru 2017. godine stekli su se i formalni uslovi za njegovu primjenu u Crnoj Gori, a ušteda energije jedan je od direktnih načina za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte.

Koraci ka energetske efikasnoj Crnoj Gori

Crna Gora je među naprednijima u regionu u pogledu transpozicije legislativne o energetske efikasnosti. Ipak, djelovi primarne i sekundarne legislativne nedostaju.

Ta nedostajuća legislativa, kao i nedostatak jasnog niskokarbonskog razvojnog plana, glavne su barijere ka privlačenju finansiranja za mjere energetske efikasnosti.

Privatno finansiranje je od ključnog značaja za finansiranje mjera energetske efikasnosti, jer država ne može sama da sprovede sve neophodne mjere. Na državnim organima je da usvoje odgovarajuću legislativu i uspostave institucije koje će privatnim investitorima i građanima dati jasan signal da je sigurno i isplativo ulagati u mjere energetske efikasnosti u Crnoj Gori.

Stoga je do 2020. godine potrebno preduzeti sledeće korake:

1. Unapređenje podataka i osnaživanje institucija

Detaljno planiranje mjera energetske efikasnosti mora biti zasnovano na kvalitetnim i uporedivim podacima, kao i na jasnim nadležnostima i koordinaciji institucija koje u tom procesu učestvuju.

Stoga, prvi neophodni koraci podrazumijevaju:

- ▶ Uspostavljanje Agencije za energetske efikasnosti, sa adekvatnim finansijskim i administrativnim kapacitetima i jasno definisanim nadležnostima, a koja će omogućiti unapređenje svih aspekata neophodnih za unapređenje energetske efikasnosti.
- ▶ Poboljšanje statističkih podataka kroz uspostavljanje funkcionalnog sistema za izračunavanje indikatora energetske efikasnosti i ušteda i kontinuiran monitoring implementacije Nacionalnog plana energetske efikasnosti (NEEAP 2016-2018)

2. Razvoj i revizija okvirne legislativne u oblasti energetike i klimatskih promjena

U cilju ispunjavanja obaveza iz područja obnovljivih izvora energije, energetske efikasnosti i smanjenja gasova sa efektom staklene bašte koje je Crna Gora preuzela kao članica Energetske zajednice i kandidat za članstvo u Evropskoj uniji neophodno je izvršiti usklađivanje nacionalnih klimatskih i energetske politike sa ciljevima Pariskog sporazuma i legislativom Evropske unije kroz:

- ▶ Ažuriranje Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. u toku 2018. godine;
- ▶ Izradu dugoročne nisko-emisione strategije razvoja, za period do 2050. godine;
- ▶ Pristupiti zajedničkoj reviziji nacionalne energetske i klimatske strategije. Naime, ove strategije treba da reflektuju činjenicu da su klima i energetika "dviye strane istog novčića", te ih tako treba razvijati u okviru jedinstvenog Nacionalnog klimatskog-energetskog plana do 2030. godine, po uzoru na EU predlog ovakvog plana u okviru Upravljanja Energetskom unijom, prijedloga EU legislativne u okviru nedavno objavljenog klimatsko-energetskog paketa pod nazivom Čista energija za sve Evropljane;

- ▶ Ovako formulisani Nacionalni klimatsko-energetski plan u sebi treba praktično da sadrži i reviziju nacionalno određenog doprinosa (INDC) prema Okvirnoj konvenciji UN o klimatskim promjenama (UNFCCC). Revidirani INDC treba podnijeti UNFCCC-ju do 2020. godine.

Posebnu pažnju pri izradi Nacionalnog klimatskog-energetskog plana, kao i Nisko-emisione strategije treba posvetiti procjeni potencijala za energetske uštede i definisanju ambicioznih ciljeva energetske efikasnosti za 2020. i 2030. godinu.

3. Razvoj i revizija primarna i sekundarna legislativa u oblasti energetske efikasnosti

Paralelno sa uspostavljanjem osnova Sistema energetske efikasnosti, treba kompletirati i nedostajuću primarnu i sekundarnu legislativu, što podrazumjeva:

- ▶ Potpuno usaglašavanje sa Direktivom 2012/27/EU;
- ▶ Razvoj drugostepene legislative o eko-označavanju energetskih proizvoda.

4. Finansiranje

Da bi se ciljevi u oblasti energetske efikasnosti ostvarili, država mora da prepozna da je ovo prioritet od nacionalnog značaja prvog reda (kao u EU – princip energy efficiency first) i shodno tome treba planirati nacionalni budžet, ali i programirati razvojnu pomoć

Nacionalni budžet mora da obezbijedi sredstva za neometano funkcionisanje Agencije za energetske efikasnost i srodnih jedinica pri ministarstvima, dok se iz međunarodnih fondova mogu obezbijediti podsticajna sredstva za primjenu mjera energetske efikasnosti u javnim zgradama, domaćinstvima, malim i srednjim preduzećima i sl.

Na državi je takođe da uspostavi zakonodavni okvir koji će mobilisati daleko značajnija sredstva iz privatnih izvora.

U praksi, prvi koraci koje treba preduzeti su:

- ▶ Osnivanje Fonda za energetske efikasnost;
- ▶ Postavljanje energetske efikasnosti na prvo mjesto pri programiranju finansiranja iz međunarodnih javnih fondova, kao npr. za sledeći ciklus IPA (nakon 2020. godine), a takođe i ka drugim razvojnim agencijama i privatnim investitorima;
- ▶ Razviti nacionalni sistem za razvoj ESCO modela, i privatno-javnih partnerstava u ovoj oblasti.

Ovaj flajer je urađen u sklopu projekta "Jačanje kapaciteta za bolju životnu sredinu u Crnoj Gori" a finansira ga Evropska unija.

Zašto energetska efikasnost?

Dva dominantna i usko povezana problema sa kojima se svijet danas suočava jesu, sa jedne strane, nedostatak i nesigurnost u snabdijevanju energijom, a sa druge strane zagađenje životne sredine i klimatske promjene kao posljedica prekomjerne potrošnje energije. Ekološke posljedice energetske potrošnje su tema koja se dugo zapostavljala, ali danas je ipak prepoznato, prvenstveno od strane razvijenih zemalja da dosadašnji, nekontrolisani pristup potrošnji energije nije održiv i da treba dati održivoj potrošnji energije, racionalno planiranje same potrošnje, te kroz implementaciju mjera energetske efikasnosti u svim segmentima energetskog sistema jedne zemlje.

ENERGETIKA je sektor koji je najveći emiter gasova sa efektom staklene bašte. Ako želimo da izbjegnemo najgore posljedice klimatskih promjena, globalna emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG) mora da počne da se smanjuje što prije uprkos rastućoj globalnoj potražnji za energijom.

Osim toga, i cijene energije i energenata će, zbog globalnih i lokalnih razloga, u narednom razdoblju i dalje rasti, što će direktno uticati na porast troškova života i poslovanja, a gruba procjena budućih trendova u Crnoj Gori pokazuje da će energetska potrošnja rasti po prosječnoj godišnjoj stopi od najmanje 3%.

Jedan od načina da se negativni uticaji smanje i da se pozitivno utiče na održivi razvoj jeste efikasno korišćenje energije.

Energetska efikasnost kao krajnji cilj ima minimalnu potrošnju energije, uz uslov da nivo rada i življenja ostane isti ili se poboljša. To nije samo štednja energije koja podrazumijeva odricanja, već njena efikasna upotreba doprinosi poboljšanju kvaliteta života i rada, kao i većoj konkurentnosti proizvodnje. Kroz energetske efikasnosti smanjujemo troškove i čuvamo životnu sredinu. Manjim trošenjem energije plaćamo manji račun za struju, imamo manje gubitaka, a time se smanjuje potreba za većom proizvodnjom i uvozom električne energije.